

Niemand weet hoe laat het is

Colofon

ISBN: 978 90 8954 923 5

1e druk 2011

2e druk 2016

© Tamara Smeding

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser B.V.

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

Postbus 2532

8901 AA Leeuwarden

Telefoon: 058-2894857

www.elikser.nl

Voor meer informatie, muziek, foto's en filmpjes, zie: www.tamara-smeding.com

Vormgeving omslag en binnenwerk:

Evelien Veenstra

Met dank aan Youp van 't Hek en Hekwerk Theaterproducties voor het gebruik van de titel

In sommige gevallen zijn de namen van paarden of personen uit privacy-overwegingen gefin-
geerd. De gebeurtenissen zijn beschreven zoals de schrijfster ze heeft beleefd of zoals ze haar
door Tjitse Smeding zijn verteld.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomiseerd gegevens-
bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor
wijze dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without
written permission from the author and the publisher.

Niemand weet hoe laat het is

Tamara Smeding

Opgedragen aan

Tjitse Smeding

*Ik kan je niet vergeten, ik wil je niet vergeten en
ik weet niet hoe ik zonder jouw liefde verder moet.*

Dagmar Smeding

*Toen we dachten dat we alles doorstaan hadden, werd
onze drie-eenheid wreed verbroken. Niemand kan onze
herinneringen van ons afnemen. Daddy Cool leeft in ons hart.*

Tjitse Smeding

06-12-1954

02-04-2010

‘Wat mensen niet snappen, is dat hun eigen falen vaak veroorzaakt wordt doordat men niet beseft hoe dicht men bij het succes is, als men opgeeft.’

Tjitse Smedings leven draaide om winnen. Hij heeft meer dan 4300 overwinningen en talloze titels op zijn naam staan. Hij was één van de beste paardenmensen in Europa en hij ontketende een revolutie op trainingsgebied. Een eigenzinnige Fries, een einzelgänger. Iemand die zijn eigen koers voer en geen concessies deed, zeker niet aan eerlijkheid of inzet. Iemand die geen tijd had om invalide of ziek te zijn. Een onbenaderbare man die stilletjes droomde van een comeback. Hij kwam terug en opende zich ook voor de buitenwereld. De stugge workaholic toonde dat hij een mens vol passies en emoties was. Diep van binnen zocht hij naar meer dan waardering voor zijn prestaties. Ergens wilde hij alleen maar mens zijn. Leven.

Wat is leven? Ons lichaam bestaat uit 66 biljoen cellen die worden gevormd door iets minder atomen dan er mensen op de aarde zijn. Het is niet voor te stellen hoe complex ons lichaam is, maar daardoor juist wel hoe verschillend wij zijn en dat er vele antwoorden op die vraag mogelijk zijn. Voor mij is leven dat ik ‘s morgens weer wakker word en mijn dochter me lachend aankijkt. Als Tjitse me zegt ‘you’re the love of my life’. Met de hond wandelen en succesvol zijn in wat we doen. Samen in de keuken een nieuw recept proberen. Maar ook als vrienden bellen om te zeggen dat ze ons niet vergeten zijn. Ik kan blij zijn als de zon schijnt en omdat

ik gezond ben. Positief zijn, vooruit blijven kijken. Leven is immers ook relativieren. Moed hebben om door te gaan als die vijf miljard atomen het even niet eens zijn.

De dag voor zijn ziekenhuisopname vroeg Tjitse of ik dacht dat het leven eerlijk was en of hem nog iets zou kunnen overkomen. Volgens hem was het statistisch gezien onmogelijk dat hem nog iets ergs kon gebeuren. Ik gaf hem gelijk. Juist omdat hij zoveel pech had gehad, antwoordde ik dat het leven niet altijd eerlijk is

In de weken die volgden, verloor ik *alle* vertrouwen in eerlijkheid en rechtvaardigheid. Als je iemand verliest van wie je houdt, sterf je zelf ook een beetje, omdat je die 66 biljoen cellen van die ander nodig hebt om te kunnen functioneren. Je moet alles opnieuw leren, met dat verschil dat je nergens het nut van inziet of plezier aan beleeft. Het is bijna als opnieuw geboren worden. Ik ben 41 jaar en weduwe. Ik voel alleen maar wanhoop en eenzaamheid. Ik wilde niets meer zonder Tjitse en kon de laatste hoofdstukken van dit verhaal niet afmaken. Over een ongelofelijk leven waar alles gewonnen werd behalve de laatste race. Onze dochter, Dagmar, schudde me wakker.

‘Mam, je bent niet alleen. Ik ben er ook nog.’

Het was alsof ik Tjitse hoorde, toen ze mij zei dat ik moest doorzetten en zelfvertrouwen moest hebben. En het is ook zo. Eigenlijk is het een wonder dat ons, door het ingewikkelde lichaam waarin we huizen, niet meer overkomt. Dat is niet altijd een kwestie van eerlijk of oneerlijk. Soms hoort iets gewoon bij het leven. Net als doodgaan. Onze dochter is het meer dan waard om voor te leven. Het zou niet eerlijk zijn om meer bij de dood stil te staan dan bij haar. Het is een prachtig kind en ze heeft dit manuscript eindeloos gecorrigeerd. Vooral wanneer ik het verhaal te mooi wilde maken of het extreme karakter van haar vader afzwakte. Ze had ge-

lijk, want juist om wie hij was hielden we zoveel van hem.

‘Papa is dood,’ zegt Dagmar, ‘maar hij heeft wel geleefd.’

Deel 1

*We are the champions, my friends
And we'll keep on fighting, till the end
We are the champions
No time for losers*

Queen, We are the champions

1

*'In het leven moet je prioriteiten stellen.
Ik heb er één: mijn werk. Mijn werk gaat voor,
ten koste van wie of wat dan ook.'*

1987. Alsof we op het racecircuit zitten, scheurt Tjitse zijn sportauto behendig over de kleine weggetjes richting Harlingen. Hij wil me zijn geboorteplaats laten zien, het stadje van Grutte Pier. Hij kijkt strak voor zich uit en ik vraag me af wat hij denkt. Zijn zwarte haar valt sluik om zijn getekende gezicht en zijn slanke vingers omklemmen losjes het stuur. Hij heeft gevoel voor autorijden en snelheid. Met een korte blik kijken zijn zwarte ogen me strak aan. Ik zwijg. Mijn eerste liefde, mijn grote liefde. Ik heb geen idee hoe ik met de liefde om moet gaan, laat staan met deze vastberaden en grotendeels ontoegankelijke man. Ik besef hoe gek hij op mij is, maar ook dat hij zich geneert dat hij als een blok is gevallen voor iemand die vijftien jaar jonger is dan hij. Met een scherpe bocht parkeert hij de auto, trekt de sleutels uit het stuur en laat dan plotseling ontspannen zijn hoofd tegen de hoofdsteun vallen. Hij kijkt opzij met een blik die me week maakt en draait zich naar me toe om me teder op mijn mond te kussen.

‘Voor jou laat ik zelfs mijn werk in de steek,’ zegt hij en ik besef dat ons uitstapje een uitzondering is. We zien elkaar al anderhalf jaar. Vandaag is de eerste keer dat hij me voorstelde ergens samen naartoe te gaan. Het maakt niet uit. Ik ben blij met iedere minuut. Toch voelt het vreemd om overdag samen te zijn, niet aan het werk en zichtbaar voor iedereen. We stappen uit en lopen stijfjes naast elkaar richting het centrum. Ik zie passanten opkijken en ook hoe

Tjitses blik verstart als hij de mensen kort groet. Zijn foto stond vanmorgen weer groot in de krant met de kop *De nieuwe kroonprins* er vet boven gedrukt. Ik vraag me af wat hij denkt. Ik pak zijn hand, hij kijkt om zich heen. Hij trekt zijn hand terug en slaat zijn ogen neer. Ik schaam me voor mijn impulsieve gedrag.

Tjitse vraagt me of ik de zee ruik en ik knik. In de verte zien we de vlaggen van restaurant Anna Casparii wapperen en hij wijst naar zijn geboortehuis iets verderop. We blijven staan en hij zegt me dat hij als kind uren voor het raam kon zitten om de voorbij komende auto's te tellen. Hij troont me mee naar de pier en daar staan we. Geen woord uitbrengend, alleen maar kijkend hoe de golven trefzeker hun slagen wegslaan. Tjitse gebaart dat ik moet gaan zitten, vertelt hoe vaak hij hier vroeger zat, dat hij zich afvroeg wat de kracht van het water was, en wat de betekenis was van de oneindigheid die de zee uitstraalde. Dat hij kon genieten van het zilte water op zijn lippen, de ruis in zijn oren en de wind door zijn haren. Ik werp een blik opzij. Hij lijkt ontspannen. Als hij voelt dat ik naar hem kijk, glimlacht hij met de mysterieuze blik die hem zo eigen is en zegt dat hij wezenloos van me is.

‘Ik moet het niet doen, maar ik kan niet anders.’

Mijn wangen kleuren rood en mijn hart slaat slagen over. Nog nooit verliefd geweest, nog nooit interesse gehad, tot dat ene moment met hem. Een klein uurtje later stelt Tjitse voor een visje te gaan eten. De kou is in onze billen getrokken en onze benen zijn stijf, maar onze hoofden zijn doorgewaaid. Hij pakt mijn hand en leidt me langs de karakteristieke gevels de kleine straatjes door, op weg naar het restaurant waar we een gesprek beginnen over paarden, onze gezamenlijke passie. Tjitse vertelt hoe hij door successen met afdankertjes groot is geworden maar dat zijn hart eigenlijk ligt bij het trainen van jonge paarden. Het zit hem in het verrassings-

element, niet weten waar je naartoe gaat en niet weten waar je uit gaat komen. Iedere dag kom je een stapje dichterbij de oplossing van het raadsel, maar tegelijkertijd wordt het raadsel een beetje moeilijker. Als het paard opgroeit blijkt niet alleen of het dier talent heeft, maar ook of het paard de mentale hardheid heeft om een echte kampioen te worden. Talent is belangrijk maar karakter is allesbepalend, vindt Tjitse.

Ik vraag hem hoe hij als kind was. Tjitse haalt zijn schouder op. Persoonlijke vragen geven hem een ongemakkelijk gevoel, maar toch antwoordt hij. Zijn jeugd is in ieder geval geen tijd waar hij naar terug zou willen, en hij begrijpt niet dat mensen zeggen dat hun jeugd de beste tijd van hun leven was. Als ik hem aankijk, zegt hij dat terugkijken zinloos is, evenals het hebben van spijt. Wat geweest is, is geweest. Hij zet de woorden kracht bij door me strak aan te kijken, me geen enkele ruimte gevend voor commentaar. Voorzichtig opper ik dat het niet altijd zo eenvoudig is, waarop hij bijna nors antwoordt dat het allemaal een kwestie is van jezelf in de hand houden. Hij kijkt strak naar zijn bord.

‘Goede vis.’

Ik knik. Hij neemt een hap en hervat zijn verhaal. Hij zegt me dat hij een laatbloeiër was. Dat hij graag tekende, fantaseerde, fietste met zijn vriendjes, dat school hem niet interesseerde totdat hij bedacht dat het weleens nuttig zou kunnen zijn en dat hij sportief gezien geen uitblinker was. Hij prakt wat aardappel op zijn vork, prikt er een stukje schol op en haalt het door de saus. Ik glimlach, hij geeft een knipoog en zwijsend eten we door.

‘Wil je wat na? Ik neem een dame blanche.’

Als de serveerster de bestelling op komt nemen, zegt hij dat ze extra slagroom op het ijsje moet doen. Ze werpt hem een ondeugende knipoog toe en wacht op een reactie die niet

komt. Als ze wegloopt, kijk ik hem weer aan en schud mijn hoofd. Zijn blik bevestigt dat hij heel goed weet dat vrouwen als een blok voor hem vallen. Zijn ondoorgrondelijke ogen en het plagerige lachje op zijn lippen doen hetzelfde met mij. Maar ik ben bij hem en ik weet dat hij mij straks in zijn armen zal nemen. Als Tjitse me aankijkt, weet ik dat hij dwars door me heen kijkt.

Hij zegt dat het leven vreemd kan lopen en dat hij nooit had gedacht dat hij paardentrainer zou worden. Zijn vader Henk, directeur van een vetsmelterij, droomde van paarden. Tjitse vertelt dat hij in zijn jonge jaren met zijn vader bij de paarden ging kijken die bij trainers waren ondergebracht. De gemoedelijke reisjes ernaartoe over de Friese landweggetjes waar het melkvee door de landerijen struinde, zwart-wit te midden van het groen, waren een uitje op zich. Hij genoot ervan om loom naast zijn vader in de auto te zitten, de omgeving aanschouwend en zijn vader stilletjes in zich opnemend, wegdoezelend op de klanken van 'Blueberry Hill,' een van de favoriete nummers van zijn vader.

Tjitse vertelt dat zijn slaapkamer recht boven de piano stond, hoe hij kon genieten als zijn vader er 's avonds op speelde en dat zijn vader zo goed was dat hij soms professionele pianisten verving.

'Dat was wel een mooie tijd,' zegt hij alsof hij het zichzelf nu pas lijkt te realiseren en abrupt beëindigt Tjitse het verhaal. Hij wenkt de serveerster voor de rekening, geeft haar nu een knipoog, staat op om mijn jas te pakken en duwt me plagerig naar buiten. Hij zegt dat hij van plan was geweest weer aan het werk te gaan maar dat we nog wel even naar de bioscoop kunnen.

'Het is gezellig. Ik kon me eigenlijk niet meer voorstellen hoe het was om geen paard te zien.'

Ik antwoord hem dat het dan maar goed is dat ik bij hem ben komen werken. Hij straft de opmerking hard af.

‘Zoveel verstand en het zo slecht gebruiken.’

‘Dat zei je ook toen ik bij je solliciteerde, je exacte woorden.’

Tjitse kijkt me aan met een blik die zegt dat hij gelijk heeft gehad. Hij vindt nog steeds dat ik direct door had moeten gaan met mijn rechtenstudie en zeker niet in de paarden moest gaan werken. Ik herinner me dat ik direct wilde beginnen, maar dat hij me eerst een maand liet wachten in de hoop dat ik tot bezinning zou komen.

‘Maar je weet, het jaar van werken is allang voorbij en je bent gek als je je studie niet oppakt. Beloof het me.’ Ik knik, zeg dat ik nog een paar maanden wil werken. Hij antwoordt dat hij alleen het beste voor me wil.

‘En jij hebt altijd gelijk,’ zeg ik spottend. Hij kijkt me met priemende ogen aan, bijna boos.

‘Als je het zo goed weet, bedenk je het allemaal zelf maar,’ zegt hij nors.

‘Waar slaat dat op?’ vraag ik.

Hij kijkt verstoord op, zwijgt een moment en lacht me dan weer toe alsof er niets gezegd is. We gaan naar de film, rijden daarna wat rond in de omgeving en luisteren naar de radio. In de bossen van Oranjewoud, vlak bij zijn huis, zitten we nog uren in de auto en praten over paarden en het leven. ‘Paradise by the dashboard light’ weerklinkt op de radio en mijn hart roept, net als het liedje, ‘will you love me forever’. Tjitse brult het liedje dwaas mee, voor de zoveelste keer.

‘Ik wil niet alleen stiekem met je omgaan,’ zeg ik hem.

‘Je snapt er nog steeds niets van,’ zegt hij en ik weet dat ik het onderwerp moet laten rusten. Voorlopig dan.

De volgende dag gaan we beiden, net als anders, aan het werk en verraden niets van ons geheim samen. Hij als mijn

baas, ik als de werknemer. Hij veeleisend en ik zo hard mogelijk lopend om de baas zoveel mogelijk te plezieren. Ik ben net als ieder ander die voor hem werkt. We negeren ieder persoonlijk aspect en ik weet dat hij me over een paar dagen rond middernacht zal bellen om te zeggen: 'Ik moet je zien, ik kan niet anders.'

2

‘Leer van andermans fouten.

Het leven is te kort om ze allemaal zelf te maken.’

Hoe vat ik 55 jaar, waarvan ik er 24 met Tjitse heb meegemaakt, in een paar honderd pagina’s samen? Bij het begin beginnen, koffiepot op tafel, vingers op het toetsenbord en mijn hart laten spreken. Het klinkt zo eenvoudig, maar ik heb het idee dat ik al vastloop voordat ik begonnen ben. Al mijn flarden van gedachten aan Tjitse Smeding moet ik zien samen te weven in een verhaal. De ingrediënten zijn er. Als het af is wil ik dat mijn dochter zegt: ‘Dat was nu mijn vader’. Dat de lezer er, af en toe, met een glimlach aan terugdenkt. En heel diep van binnen hoop ik dat Tjitse met de zo bekende blik vol trots naar ons, zijn meiden, kijkt en blij is dat we zijn doorgegaan.

1967. Als Tjitse een jaar of dertien is, neemt zijn vader Henk hem mee naar de trainers van zijn dravers, paarden die voor een sulky lopen en getraind worden om zo snel mogelijk een parcours van ongeveer 2000 meter dravend af te leggen.

‘Heerlijk, die muziek,’ zegt Henk.

Na twintig minuten dagdromen van Tjitse en muzikale geluiden van zijn vader, rijdt het tweetal het erf op van paardentrainer Daan.

De stallen zijn groot en langgerekt. Van de buitenkant doet het armoedig aan. De verf is in de loop der jaren van de deuren afgebladderd. De afrastering rond de weilanden, die het geheel ooit een Dallas-achtige uitstraling gaven, is met lapwerk gerepareerd. Als je de stallen binnenloopt voel je je direct thuis. Een warme, zoete lucht komt je tegemoet, de boxen zijn weelderig opgestrooid met diepgeel stro, de ruifen zijn gevuld met geurend hooi en vanuit ieder hoekje

word je begroet door een vriendelijk ogende viervoeter. Als Henk de paarden ziet, gaat zijn bloed sneller stromen en zijn hart sneller kloppen. Hij spreekt vleiende woorden tegen ze of geeft ze een klopje op de hals. Tjitse geeft ze geen aai over hun snuit wanneer ze bedelend om aandacht over de boxdeur heen hangen. Zijn interesse strekt niet verder dan het moment waarop de paarden in volle vaart over de drafbaan draven. Snelheid is iets wat hem fascineert. Of het nu door een autocoureur, wielrenner, hardloper of paard wordt geproduceerd. Verbetering, records, winnaars.

‘Wanneer gaat dat paard trainen?’ vraagt Tjitse als een roodbruin paard langzaam voorbij sjokt. Daan kijkt verbaasd van Tjitse naar zijn vader en produceert een lachje als een boer met kiespijn.

‘Jij bent me er eentje, zeg. Wil jij ook paardentrainer worden ofzo?’

Met een afkeurende blik schudt Tjitse zijn hoofd.

Het is iedere zaterdag hetzelfde liedje. Ze lopen richting de kantine. Dure auto’s stoppen. Te dikke mannen, andere eigenaren van Daan, stappen uit. Ze groeten joviaal met luide stem, hun sigaren in de mond. In de kantine worden borrelglaasjes kletterend op tafel gezet. Iemand gooit met een plof een kaartspel ernaast. Na een paar borreltjes worden de stemmen nog luider. De mannen zwetsen over hun paarden en klagen over hun vrouwen. Tjitse haat drank. Hij loopt naar buiten in de hoop dat zijn vader begrijpt dat het tijd is om te gaan. In een van de paddocks staat Goudplevier. Het lievelingspaard van zijn vader staat er als een goudhaantje bij. Zijn hals is licht gekruld en met zachte geluiden roept hij naar de merries in de weilanden naast hem. Hij wordt binnenkort goedgekeurd als dekhengst. Een hele eer, want alleen de beste dravers mogen zich voortplanten.